

Sygn. akt I ACa 660/19

I ACz 855/19

## WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 marca 2020 r.

Sąd Apelacyjny w (...) I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Mieczysław Brzdąk (spr.)
Sędziowie :	SA Anna Bohdziewicz SO del. Barbara Konińska
Protokolant :	Agnieszka Szymocha

po rozpoznaniu w dniu 4 marca 2020 r. w (...)

na rozprawie

sprawy z powództwa M. S.

przeciwko Skarbowi Państwa - Prokuratorowi Prokuratury Rejonowej (...) w (...), Prezesowi Sądu Rejonowego(...) w (...) i Prezesowi Sądu Okręgowego w (...)

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 30 kwietnia 2019 r., sygn. akt II C 772/17

oraz zażalenia pozwanego na rozstrzygnięcie o kosztach zawarte w punkcie 3. tego wyroku

1) oddala apelację powoda i zażalenie pozwanego;

2) zasądza od powoda na rzecz Skarbu Państwa-Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej 8 100 (osiem tysięcy sto) złotych z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego;

3) przyznaje radcy prawnemu K. P. od Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Katowicach) 6 642 (sześć tysięcy sześćset czterdzieści dwa) złote, w tym 1 242 (tysiąc dwieście czterdzieści dwa) złote podatku od towarów i usług, z tytułu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Anna Bohdziewicz	SSA Mieczysław Brzdąk	SSO del. Barbara Konińska
----------------------	-----------------------	---------------------------

Sygn. akt I ACa 660/19

## UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił powództwo M. S. przeciwko Skarbowi Państwa - Prokuratorowi Prokuratury Rejonowej (...) w (...), Skarbowi Państwa - Prezesowi Sądu Rejonowego (...) w (...), Skarbowi Państwa - Prezesowi Sądu Okręgowego w (...) o zapłatę i przyznał pełnomocnikowi powoda 10.800 zł tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu oraz odstąpił od obciążania powoda obowiązkiem zwrotu kosztów postępowania.

Swoje rozstrzygnięcie oparł na następujących ustaleniach.

Powód skierował do Prokuratury Rejonowej(...) w (...) pisemne zawiadomienie z dnia 28 grudnia 2014 r., wnosząc o wszczęcie postępowania karnego, z art. 296 § 1 i § 3 k.k. w zw. z art. 12 k.k., na szkodę jego osoby, w stosunku do D. W., J. W. (1), H. K..

Postanowieniem z dnia 22 czerwca 2015 r. w sprawie o sygn. akt:

1 Ds. 23/15 Prokuratura Rejonowa (...) w (...) rozpoznaniu zawiadomienia M. S., w przedmiocie domniemanego zaistnienia czynu wskazanego w art. 296 § 1 i 4, który miał zaistnieć w bliżej nieustalonej dacie 2001 roku w (...) i skutkować szkodą w wysokości 1.039 846 zł na podstawie art. 17 § 1 pkt., 6 i 7 kp, 305 § 1 kp, art. 325a kp odmówiła wszczęcia śledztwa. W uzasadnieniu postanowienia wskazano, między innymi, że wszystkie potencjalne zdarzenia będące przedmiotem zawiadomienia, nawet gdyby rozpatrywać je w kontekście zaistnienia czynu zabronionego stypizowanego w przepisach kodeksu karnego to mając na uwadze czas zdarzeń stwierdzić należy iż w tym przypadku doszło już do przedawnienia karalności, co stanowi negatywną przesłankę procesową. Dalsza analiza zawiadomienia M.

S., w korelacji z dokumentami dała, zdaniem Prokuratora, podstawę do oceny, iż w sprawie bądź to istnieje negatywna przesłanka procesowa

w postaci prawomocnego zakończenia postępowania, czy też zawisłości sprawy,

a niezależnie od tej okoliczności nawet w przypadku nieistnienia owej przesłanki istnieje przesłanka przedawnienia karalności domniemanych czynów.

Powód złożył na powyższe postanowienie zażalenie z dnia 12 lipca 2015 r. domagając się jego uchylenia w całości, przeprowadzenia przez Prokuraturę Rejonową (...) w (...), wszelkich czynności procesowych, zawnioskowanych w treści zawiadomienia z dnia 28 grudnia 2014 roku oraz przekazania sprawy do dalszego prowadzenia. Skarżonemu postanowieniu zarzucił, błędy w ustaleniach faktycznych polegające w szczególności na:

1. chybionych podstawach prawnych, w przedmiocie domniemanego zaistnienia czynu wskazanego przez prokuratora z art. 296 § 1 i 4, wskazując, że czynności sprawdzające powinny być prowadzone, z tytułu zaistnienia czynu wskazanego w art. 296 § 1 i 3 k.k.,

2. wszczęte czynności sprawdzające, prowadzone przez prokuratora były prowadzone w stosunku do osoby która nie była wymieniona w treści zawiadomienia z dnia 28 grudnia 2014 roku, tj. w stosunku do H. W.,

3. błędne ustalenia, że w poprzednio prowadzonych postępowaniach karnych pojawiły się okoliczności podnoszone w kolejnym zawiadomieniu, którego dotyczy niniejsza decyzja procesowa, w tym, były przedmiotem oceny procesowej dokonanej w postępowaniu o sygn. akt 4 Ds. 1119/07 Prokuratury Rejonowej (...) w (...) i Ds. 479/08 Prokuratury Rejonowej (...) w (...)

4. błędne ustalenia przez prokuratora, że istnieje przesłanka przedawnienia karalności domniemych czynów, oraz
5. nieprzeprowadzenie żadnych czynności procesowych, w stosunku do osób wymienionych w treści zawiadomienia z dnia 28 grudnia 2014 roku, jako pokrzywdzonego.

Sąd Rejonowy (...) w (...), w III Wydziale Karnym, w sprawie z zażalenia M. S. na postanowienie Prokuratora Prokuratury Rejonowej (...) w (...) z dnia 22 czerwca 2015 r., sygn. akt 1 Ds. 23/15 o odmowie wszczęcia śledztwa z urzędu wydał w sprawie III Kp 602/15, w dniu 13 sierpnia 2015 r. postanowienie na podstawie art. 31 § 1 k.p.k. w zw. z art. 465 § 2 k.p.k. oraz art. 35 § 1 k.p.k., stwierdzając swą niewłaściwość rzeczową i przekazał sprawę do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Katowicach. W uzasadnieniu swojego stanowiska Sąd wskazał, że przedmiotem zawiadomienia było przestępstwo z art. 296 § 1 k.k. w zw. z art. 296 § 3 k.k. (a nie art. 296 § 4 k.k. jak zdaje się to sugerować oskarżyciel) dotyczące zachowania wyrządzającego szkodę majątkową w wielkich rozmiarach, a więc ponad 1.000.000,00 zł, tym samym więc kwalifikacja prawna prawidłowo powinna odnosić się do art. 296 § 3 k.k. Podał zatem, że do rozpoznania sprawy o przestępstwo z art. 296 § 3 k.k. właściwy jest w I instancji sąd okręgowy (art. 25 § 1 pkt 2 k.p.k.).

Postanowieniem z dnia 14 września 2015 r. Sąd Okręgowy w (...), Wydział V Karny w sprawie zażalenia pokrzywdzonego M. S. na postanowienie prokuratora Prokuratury Rejonowej (...) w (...) z dnia 22 czerwca 2015 r., sygn. akt 1 Ds. 23/15 o odmowie wszczęcia śledztwa, na podstawie art. 465 § 2 k.p.k., art. 24 § 1 i 2 k.p.k., art. 25 § 1 k.p.k. a contrario i art. 35 § 1 k.p.k. postanowił stwierdzić swą niewłaściwość rzeczową i sprawę przekazać Sądowi Rejonowemu (...) w (...), jako rzeczowo i miejscowo właściwemu do jej rozpoznania. Sąd Okręgowy w uzasadnieniu wskazał, że w realiach niniejszej sprawy Prokurator wydał postanowienie o odmowie wszczęcia śledztwa w sprawie o czyn z art. 296 § 1 i 4 k.k., do rozpoznania którego właściwym w pierwszej instancji, zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania karnego, jest sąd rejonowy (art. 24 § 1 k.p.k. w zw. z art. 25 § 1 k.p.k. a contrario).

„Na posiedzenie, nie stawił się nikt. Nikogo nie zawiadamiano”. Sąd po wydaniu powyższego postanowienia zarządził doręczenie odpisu postanowienia m.in. pokrzywdzonemu M. S. z pouczeniem o prawie, sposobie i terminie wniesienia zażalenia. Odpis postanowienia wraz z pouczeniem odebrał osobiście M. S..

W dniu 18 grudnia 2015 r. Sąd Rejonowy (...) w (...) wydał zarządzenie którym wyznaczył termin posiedzenia w przedmiocie rozpoznania zażalenia na postanowienie o odmowie wszczęcia śledztwa w sprawie 1 Ds. 23/15 na dzień 8 lutego 2016 r. o czym zawiadomiono m.in. M. S.. Jednocześnie, Sąd „ustanowił skarżącemu” pełnomocnika z urzędu w osobie adwokata.

Na posiedzenie wyznaczone na dzień 8 lutego 2016 r. stawił się M. S.. Stawił się też na posiedzenie w dniu 23 marca 2016 r. Sąd Rejonowy (...) w (...) wydał w dniu 27 września 2015 r. zarządzenie, którym wyznaczył termin posiedzenia na dzień 3 listopada 2016 r. o czym zawiadomił m.in. skarżącego M. S.. Na rzeczoną posiedzeniu stawił się M. S..

W dniu 3 listopada 2016 r. Sąd Rejonowy (...) w (...) Wydział III Karny, w sprawie o sygn. akt III Kp 814/15 po rozpoznaniu na posiedzeniu w dniach: 8 lutego, 23 marca i 3 listopada 2015 r. w (...) zażalenia pokrzywdzonego M. S. na postanowienie Prokuratora Prokuratury Rejonowej (...) w K. z dnia 22 czerwca 2015 r sygn. akt 1 Ds. 23/15 o odmowie wszczęcia śledztwa, na podstawie art. 329 § 1 i 2 k.p.k. art. 437 § 1 k.p.k. postanowił zmienić zaskarżone postanowienie w ten sposób, że z podstawy prawnej odmowy wszczęcia śledztwa wyeliminował przesłanki z art. 17 § 1 pkt 6 i 7 k.p.k. i wskazał przesłankę z art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k., tj. z uwagi na brak znamion czynu zabronionego, a w pozostałym zakresie utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie (pkt 1). Na mocy art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 25.05.1982 r. Prawo o adwokaturze (Dz.U. z 1982 r. Nr 16 poz. 124 z późn. zm.) zasądził od Skarbu Państwa na rzecz adwokat M. K. kwotę 723,24 zł tytułem zwrotu kosztów nie opłaconej pomocy prawnej udzielonej M. S. z urzędu (pkt 2). Na podstawie art. 98§ 2 k.p.k. odroczył sporządzenie pisemnego uzasadnienia do dnia 10 listopada 2016 r. (pkt 3).

Dalej ustalił Sąd Okręgowy, że w uzasadnieniu postanowienia Sądu Rejonowego (...) w (...) z dnia 3 listopada 2016 r. wskazano, że w związku z treścią postanowienia Sądu Okręgowego w (...) z dnia 14 września 2015 r. sygn. V Kp 430/15 o stwierdzeniu własnej niewłaściwości rzeczowej i przyjęciu, że to Sąd Rejonowy (...)

w (...) jest właściwy miejscowo i rzeczowo, Sąd był zobowiązany do rozpoznania przedmiotowego zażalenia. Zdaniem Sądu, nie zachodziły podstawy do uchylenia zaskarżonego orzeczenia celem kontynuowania czynności sprawdzających lub wszczęcia śledztwa w oparciu o fakty wynikające z zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa. Wyjaśnił, że postępowanie przygotowawcze wszczyna się wówczas, gdy zachodzi dostatecznie uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa, a skoro brak było w niniejszej sprawie takich podstaw, nie zachodziły przesłanki do wszczęcia śledztwa. Jakkolwiek oskarżyciel publiczny niezbyt trafnie jako przesłanki odmowy wszczęcia postępowania przygotowawczego, wskazał art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. (a więc przedawnienie karalności) i art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. (a więc powagę rzeczy osądzonej), to Sąd Odwoławczy władny był orzec o zmianie postanowienia, wskazując właściwą w realiach niniejszej sprawy przesłankę odmowy wszczęcia śledztwa. Sąd podkreślił, iż zawiadomienie M. S. (tak pisemne, jak i ustne) co do zasady dotyczyło podejrzenia popełnienia przestępstwa z art. 296

§ 1 k.k. Po opisaniu istoty czynu z art. 296 § 1 k.k. w powiązaniu z dokonanymi ustaleniami faktycznymi, wskazał, że, jednoznacznie wykluczyć należało, iż odpowiedzialność prawnokarną z art. 296 k.k. (w każdej odmianie) może ponosić D. W. - pracownik Biura (...) Sp. z o.o., z którym M. S. (w ramach spółki cywilnej Biuro Ochrony Mienia i Osób (...) - (...) S.C. w K.) miał zawartą cywilnoprawną umowę z dnia 13 lipca 2000 r. w zakresie prowadzenia usług księgowych. Podniósł, że D. W. właśnie z uwagi na swój status - pracownika usługobiorcy, nie dysponowała żadną samodzielnością decyzyjną w odniesieniu do majątku prowadzonej przez skarżącego działalności gospodarczej, nie była w żaden sposób uprawniona do podejmowania jakichkolwiek czynności polegających na zarządzaniu mieniem (nawet rozumianym bardzo szeroko). „W uznaniu Sądu”, takie same wnioski należało wywieść w stosunku do J. W. (2). Podkreślił, że sam fakt podpisania umowy cywilnoprawnej przez biuro (...) Sp. z o.o., w której to Spółce (...) pełniła funkcję Prezesa Zarządu, nie mógł decydować o tym, że wymieniona uzyskała prawo do podejmowania decyzji (bezpośrednich i samodzielnych)

w odniesieniu do majątku wspólników spółki cywilnej. Wskazał, iż przedmiotowa umowa z dnia 13 lipca 2000 r. dotyczyła prowadzenia rachunkowości firmy (...). W żaden sposób, umowa nie przenosiła na biuro rachunkowe praw i obowiązków związanych z prowadzoną przez (...) działalnością gospodarczą, czy też nie dawała żadnych podstaw do decydowania (na takich samych bądź zbliżonych zasadach) o szeroko rozumianych przesunięciach majątkowych w/w spółki cywilnej. Wreszcie, zdaniem Sądu, brak było również materialnoprawnych podstaw do przyjęcia, iż odpowiedzialność z art. 296 k.k., mogła ponosić również H. K.. Podobnie jak w przypadku J. W. (2), to, że H. W. była stroną umowy zlecenia z firmą skarżącego nie przydawało jej samodzielnych uprawnień do dysponowania majątkiem spółki cywilnej. Tym samym w ocenie Sądu, już tylko powyższe argumenty, powodowały, że w/w osoby nie mogły odpowiadać za występki z art. 296 k.k., który był przedmiotem zawiadomienia (i zażalenia) M. S.. Niezależnie od powyższego zauważył Sąd, że z zawiadomienia skarżącego wynikało, że czynności sprawcze H. K. miały polegać na nierzetelnych czynnościach księgowych w księgach rachunkowych firmy Biuro Ochrony Mienia i Osób (...) odnośnie kwot pieniężnych rzekomo przekazanych przez (...) spółce cywilnej (...), bez potwierdzenia, iż do takich przesunięć finansowych faktycznie doszło. Podobnie D. W. i J. W. (2) nierzetelnie miały księgować takie transakcje w księgach rachunkowych firmy (...) prowadzonej przez R. T.. Zdaniem Sądu, biorąc pod uwagę inkryminowane czynności, zachowanie zarówno H. K., jak i D. W. i J. W. (2), sprowadzało się do czynności stricte księgowych, w związku z czym zasadnicze wątpliwości wynikały z tego, czy powyższe czynności w ogóle prowadziły (mogły prowadzić) do powstania szkody majątkowej, jako skutku zachowania się sprawcy przestępstwa określonego w art. 296 k.k. W uznaniu Sądu, odpowiedzialności w/w osób nie należało poszukiwać w art. 296 k.k.,

a raczej w znamionach czynu zabronionego z art. 77 pkt 1 ustawy z dnia

29 września 1994 r. o rachunkowości, który przewiduje karalność osoby, która wbrew przepisom ustawy dopuszcza do nieprowadzenia ksiąg rachunkowych, prowadzenia ich wbrew przepisom ustawy lub podawania w tych księgach nierzetelnych danych. Z tym, że, biorąc pod uwagę, datę inkryminowanych zachowań, Sąd przyjął iż uległy one przedawnieniu karalności. Sąd uznał,

że skarżący miał rację kwestionując odmowę wszczęcia postępowania przygotowawczego z uwagi na rzekomą powagę rzeczy osądzonej czy też przedawnienie karalności (przy przyjęciu art. 296 § 3 k.k.), jednak formalna decyzja Prokuratora była słuszna, z tym, że jej podstawą winna być przesłanka z art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. i brak znamion czynu zabronionego.

Wskazał Sąd Okręgowy, że wymienionych ustaleń faktycznych dokonał w oparciu o dowody z dokumentów urzędowych, pod postacią orzeczeń sądów oraz z dokumentów prywatnych, których autentyczność nie była kwestionowana przez strony postępowania.

Zeznania powoda, w ocenie Sądu I instancji, nie były istotne dla rozstrzygnięcia sprawy gdyż stanowiły jedynie jego subiektywną ocenę zdarzeń, „tymczasem w niniejszym procesie rozważenia wymagała kwestia prawna”.

Oceniając zasadność żądań powoda wskazał Sąd Okręgowy, że powód domagał się ostatecznie zapłaty kwoty 1.036.563,10 złotych z tytułu szkody wraz z odsetkami (liczonymi od różnych dat w odniesieniu do poszczególnych kwot składających się na łącznie dochodzoną sumę) oraz łącznej kwoty 110.000,00 złotych tytułem zadośćuczynienia.

Swoje roszczenia powód łączył z bezprawnym, jego zdaniem, działaniem pozwanych jednostek organizacyjnych Skarbu Państwa, polegającym na odmowie wszczęcia postępowania zgodnie z zawiadomieniem powoda o popełnieniu przestępstwa z dnia 28 grudnia 2014 roku (zarzut skierowany w stosunku do Prokuratury Rejonowej), następnie odmowie rozpoznania przez Sąd Okręgowy zażalenia powoda na postanowienia odmawiające wszczęcia śledztwa i przekazania go Sądowi Rejonowemu zażalenia (zarzut skierowany w stosunku do Sądu Okręgowego), oraz utrzymaniu w mocy prokuratorskiego postanowienia w zakresie w jakim odmawia wszczęcia śledztwa (zarzut skierowany przeciwko Sądowi Rejonowemu), a także błędach proceduralnych polegających o niepoinformowaniu go o posiedzeniu sądu, nieprawidłowym pouczeniu o sposobie zaskarżenia postanowienia oraz odmówieniem mu prawa do obrony. Na skutek powyższych działań jednostek organizacyjnych Skarbu Państwa, zdaniem powoda osoby objęte zawiadomieniem powoda o popełnieniu przestępstwa miały bezpodstawnie uniknąć poniesienia odpowiedzialności karnej, w której to okoliczności powód upatruje bezpośredniej przyczyny uniemożliwiającej mu dochodzenia od tych osób naprawienia wyrządzonej mu szkody.

W ocenie Sądu, materialnoprawną podstawą dochodzonego przez powoda roszczenia stanowiły art. 417 k.c. i art. 417<sup>1</sup> § 2 kc.

Podkreślił Sąd Okręgowy, że przesłanką konieczną do zaistnienia odpowiedzialności deliktowej na gruncie art. 417 kc jest bezprawność zachowania organu wykonującego władzę publiczną, która winna być udowodniona przez powoda zgodnie z ogólnymi zasadami rozkładu ciężaru dowodu (art. 6 k.c.).

Art. 417 § 1 k.c. nie statuuje bowiem domniemania bezprawności.

Zachowanie niezgodne z prawem to zachowanie sprzeczne z porządkiem prawnym, polegające na sprzeczności między zakresem kompetencji organu, sposobem jego postępowania i treścią rozstrzygnięcia wynikającymi z wzorca ustawowego, a jego działaniem rzeczywistym.

W oparciu o orzecznictwo Sądu Najwyższego i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wywiódł Sąd Okręgowy, że bezprawność w ujęciu art. 417 k.c., będzie występowała wówczas, gdy działanie funkcjonariusza publicznego będzie pozostawało w sprzeczności z norami prawa stanowionego bez odnoszenia się do zasad współżycia społecznego czy innych podobnych reguł. Niezgodność z prawem w rozumieniu art. 77 ust. 1 Konstytucji RP zachodzi w każdym wypadku, gdy orzeczenie lub decyzja odbiega od wzorca ustawowego, który określa zakres kompetencji organu, sposób postępowania i treść rozstrzygnięcia.

Jednocześnie należy mieć na uwadze, że działanie w ramach obowiązującego porządku prawnego, by wyłączyć bezprawność, musi być dokonane w granicach określonych tym porządkiem prawnym, to jest pozostawać w zgodzie

z obowiązującymi przepisami, powinno być rzeczowe, obiektywne, podjęte z należytą ostrożnością i przez osobę uprawnioną. Nie może też wykraczać poza niezbędną dla określonych prawem celów potrzebę w zakresie wyrażanych ocen (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2000 r., sygn. akt III CKN 777/98, LEX nr 51361). Innymi słowy, jeżeli w toku prawnie uregulowanych procedur (np. postępowania karnego) dochodzi do wyraźnego i poważnego naruszenia przepisów - także przez wyjście poza cel i niezbędność postępowania - to nie jest wykluczone uznanie bezprawności takiego działania. Nie można z góry wykluczyć sytuacji, w której wszczęcie określonego postępowania, ale również stosowane w jego toku nadmierne środki oraz nieuzasadniona okolicznościami długotrwałość tego postępowania okażą się działaniem bezprawnym w rozumieniu przepisów prawa cywilnego (por. podobnie w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 1978 r., sygn. akt I CR 428/77, LEX nr 8052; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 października 2003 r.,

I PK 414/02, OSNP 2004/20/344, por. także wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 10 sierpnia 2006 r., 21040/02, LEX nr 190439).

Ponadto nie każde naruszenie prawa będzie stanowiło podstawę odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa na gruncie art. 417 § 1 k.c., a jedynie takie, które stanowiło warunek konieczny powstania uszczerbku poszkodowanego i którego normalnym następstwem w danych okolicznościach jest powstanie szkody.

Jednocześnie w myśl art. 417<sup>1</sup> § 2 zd. 1 kc, jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu ich niezgodności z prawem chyba, że przepisy odrębne stanowią inaczej, co oznacza, iż dla skutecznego dochodzenia odszkodowania za szkodę powstałą na

skutek wydania prawomocnego orzeczenia niezbędne jest uprzednie uzyskanie prejudykatu stwierdzającego bezprawność tego orzeczenia.

Wskazał Sąd I instancji, że Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 21 marca 2013r., sygn. akt II CSK 420/12 wskazał, że kategoria "bezprawności judykacyjnej" z art. 417<sup>1</sup> § 2 kc jest węższa od bezprawności obiektywnej z art. 417 § 1 k.c. Względ na specyfikę władzy sądowniczej obdarzonej w atrybut niezawisłości sędziowskiej sprzeciwia się przyjęciu, że każde obiektywnie niezgodne z prawem orzeczenie, niezależnie od stopnia tej niezgodności, stanowi działanie, które może być źródłem odpowiedzialności Skarbu Państwa. Działalność orzecznicza sądów wymaga bowiem zapewnienia sędziom pewnego zakresu władzy dyskrecyjnej, ponadto polega ona na konieczności interpretacji i stosowania przepisów zawierających pojęcia nieostre i ocenne, co może prowadzić do przyjmowania różnych interpretacji przez sądy tych samych przepisów w podobnych stanach faktycznych.

Z tych względów, ustawodawca w stosunku do ogólnego przepisu zawartego w art. 417 § 1 kc, regulującego odpowiedzialność odszkodowawczą za bezprawne działania władzy publicznej, przyjął odrębną regulację prawną, obecnie zawartą w art. 417<sup>1</sup> § 2 kc oraz powiązany z nim art. 424<sup>1</sup> kpc, dotyczącą odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa za szkodę wyrządzoną przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem. Odpowiedzialność odszkodowawcza Skarbu Państwa za bezprawie judykacyjne wiąże się z wydaniem prawomocnego orzeczenia "niezgodnego z prawem".

Jak przyjmuje się jednolicie w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 31 marca 2006 r., IV CNP 25/05, OSNC 2007, Nr 1, poz. 17,

z dnia 7 lipca 2006 r., I CNP 33/06, OSNC 2007, Nr 2, poz. 35), określenie to nie obejmuje każdego orzeczenia obiektywnie sprzecznego z prawem, lecz tylko takie, którego niezgodność z prawem jest oczywista, rażąca i przybiera postać kwalifikowaną. Taka wykładnia "bezprawia judykacyjnego" została uznana za zgodną z art. 77 ust. Konstytucji w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 września 2012 r., SK 4/11 (OTK-A 2012, Nr 8, poz. 97). W orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. wyroki: z dnia 17 maja 2006 r., I CNP 14/06, nie publ., z dnia 29 stycznia 2008 r., IV CNP 182/07, nie publ.) przyjęto, że niezgodność z prawem należy odnosić nie tylko do samego orzeczenia, ale także do okoliczności jego wydania. Nie mniej jednak w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażano także stanowisko, że same wady postępowania poprzedzającego wydanie orzeczenia, nie zawsze powodują jego niezgodność z prawem. Zatem nie każde obiektywnie niezgodne z prawem orzeczenie, niezależnie od stopnia tej niezgodności, stanowi działanie,

które może być źródłem odpowiedzialności Skarbu Państwa, gdyż działalność orzecznicza sądów wymaga zapewnienia sędziom pewnego zakresu władzy dyskrecyjnej, ponadto polega ona na konieczności interpretacji i stosowania przepisów zawierających pojęcia nieostre i ocenne, co może prowadzić do przyjmowania różnych interpretacji przez sądy tych samych przepisów w podobnych stanach faktycznych.

Podkreśla się przy tym w doktrynie i orzecznictwie, że Sąd cywilny nie jest władny uznać, że prawomocna decyzja o odmowie wszczęcia postępowania karnego jest zaniechaniem niezgodnym z prawem, w rozumieniu art. 417<sup>1</sup> § 2 k.c. w zw. z art. 417 § 1 k.c., chyba że niezgodność ta została stwierdzona we właściwym postępowaniu (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 12 sierpnia 2014 roku, LEX nr 1554700).

Zdaniem Sądu Okręgowego „w aspekcie niniejszej sprawy” brak jest tego rodzaju orzeczenia. Sąd Rejonowy (...) w (...) postanowieniem z dnia 3 listopada 2016 roku (sygn. akt III Kp 814/15) utrzymał w mocy postanowienie Prokuratora Prokuratury Rejonowej (...) w K. z dnia 22 czerwca 2015 roku (sygn. akt 1 DS.23/15).

Wskazał Sąd I instancji, że nawet jeśli Prokuratura Rejonowa (...) w sposób wadliwy powołała się na kwalifikację prawną czynu z art. 296 § 1 i 4 k.k. zamiast art. 296 § 1 i 3 k.k. i odmówiła wszczęcia postępowania ze względu na przedawnienie, to w skutek wniesionego przez powoda zażalenia Sąd Rejonowy (...) w (...) postanowieniem z dnia 3 listopada 2016r. w sprawie o sygn. akt: III Kp 814/15 dokonał kontroli odwoławczej i zmienił zaskarżone postanowienie w zakresie podstawy odmowy wszczęcia postępowania z uwagi na brak znamion czynu zabronionego, zatem rozpoznał sprawę merytorycznie „i Sąd rozpoznający niniejszą sprawę nie widzi podstaw do kwestionowania jego rozstrzygnięcia, jako nienaruszające procedury karnej”.

Zgodził się Sąd ze stanowiskiem strony pozwanej, że Prokurator Prokuratury Rejonowej (...) w K. podejmując w dniu 22 czerwca 2015 r. decyzję o odmowie wszczęcia śledztwa działał na podstawie obowiązujących przepisów i nie sposób przyjąć, iż dokonując oceny zgromadzonego materiału dowodowego działał na szkodę M. S.. Prokurator podejmując decyzję o dokonaniu subsumpcji prawnej nie jest w żaden sposób związany stanowiskiem wyrażonym w tym przedmiocie przez zawiadamiającego, gdyż w sposób samodzielny podejmuje, w ramach obowiązujących przepisów decyzję w tym zakresie. Co więcej, przedmiotem postępowania przygotowawczego jest konkretne zdarzenie historyczne, a nie kwestia jego subsumpcji prawnej.

Według Sądu Okręgowego „wymaga zaakcentowania”, że postanowienia z 13 sierpnia 2015 roku oraz 14 września 2015 r. dotyczyły kwestii formalnej związanej z właściwością sądu mającego rozpatrzyć zażalenie powoda, zaś postanowienie z 3 listopada 2016 roku dotyczyło merytorycznego odniesienia się do zażalenia.

Także działania Sądu Okręgowego w Katowicach przytaczane przez powoda były działaniami w ramach obowiązującego porządku prawnego i zgodne z przepisami prawa. Sąd Okręgowy w Katowicach nie wydawał merytorycznych rozstrzygnięć, lecz stwierdził jedynie swoją niewłaściwość rzeczową, na podstawie przepisów postępowania karnego, przywołując ugruntowane stanowisko doktryny i orzecznictwa.

Ostatecznie przyjął Sąd I instancji, że nie sposób dopatrzeć się w kwestionowanych orzeczeniach takiego sposobu stosowania prawa i czynienia ustaleń faktycznych, który wykraczałby poza zakres swobodnej oceny i mógłby być niezgodny z prawem, co w konsekwencji mogłoby uzasadniać odpowiedzialność Skarbu Państwa.

Wskazał też Sąd Okręgowy, że powód nie został w żadnym stopniu pozbawiony możliwości ochrony swoich praw, wręcz przeciwnie ze zgromadzonego materiału dowodowego wynika, że powód złożył we właściwym terminie zażalenie na postanowienie o odmowie wszczęcia śledztwa w sprawie 1 Ds. 23/15, zażaleniu nadano bieg i wyznaczono termin posiedzenia celem jego rozpoznania, o czym powiadomiono powoda.

W ocenie Sądu I instancji nie zasługiwały na uwzględnienie twierdzenia powoda odnoszące się do jego niepowiadomienia o poszczególnych posiedzeniach Sądu Okręgowego w (...) Wydziału V Karnego i Sądu Rejonowego (...) w (...) III Wydział Cywilny, bowiem w myśl art. 96 k.p.k. strony oraz osoby niebędące stronami, jeżeli ma to znaczenie dla ochrony ich praw lub interesów, mają prawo wziąć udział w posiedzeniu wówczas, gdy ustawa tak stanowi, chyba że ich udział jest obowiązkowy. Przepis art. 451 stosuje się odpowiednio (§ 1). W pozostałych wypadkach mają one prawo wziąć udział w posiedzeniu, jeżeli się stawia, chyba że ustawa stanowi inaczej (§ 2). Natomiast zgodnie z art. 464 § 1 k.p.k. strony oraz obrońcy i pełnomocnicy mają prawo wziąć udział w posiedzeniu sądu odwoławczego rozpoznającego zażalenie na postanowienie kończące postępowanie, na postanowienie w przedmiocie środka zapobiegawczego innego niż tymczasowe aresztowanie, na postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia majątkowego oraz na zatrzymanie. Mają oni prawo do udziału w posiedzeniu sądu odwoławczego także wtedy, gdy przysługuje im prawo udziału w posiedzeniu sądu pierwszej instancji (§ 1). W innych wypadkach sąd odwoławczy może zezwolić stronom lub obrońcy albo pełnomocnikowi na wzięcie udziału w posiedzeniu (§ 2). Przepis ten ma odpowiednie zastosowanie w wypadku wniesienia zażalenia na postanowienie prokuratora o umorzeniu postępowania przygotowawczego (śledztwa lub dochodzenia), gdyż jest to postanowienie kończące postępowanie (art. 465 § 1). Zażalenie rozpoznaje sąd właściwy do rozpoznania sprawy, który funkcjonalnie jest sądem odwoławczym (art. 329 § 1 i 2). W tym przypadku w posiedzeniu zażaleniowym może wziąć udział pokrzywdzony jako strona postępowania przygotowawczego i jego pełnomocnik, a także prokurator, któremu przysługują wówczas prawa strony (art. 299 § 1 i 3). W wypadku umorzenia postępowania przygotowawczego w fazie in personam stroną jest również podejrzany, który może uczestniczyć w posiedzeniu wraz z obrońcą. Najistotniejsze na gruncie niniejszej sprawy, jest zdaniem Sądu Okręgowego to, że w przypadku wniesienia zażalenia na postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego (śledztwa lub dochodzenia) postanowienie to nie należy do kategorii „postanowień kończących postępowanie”. Nie występują w nim również strony, skoro postępowanie przygotowawcze nie zostało jeszcze wszczęte. W takiej sytuacji w.w. przepis nie przewiduje wprost prawa do udziału w posiedzeniu zażaleniowym podmiotów, którym przysługuje zażalenie na to postanowienie (art. 306 § 1).

„W tym zakresie występuje luka w przepisach wskazująca na niekompletność regulacji normatywnej. Dlatego też w drodze analogii należy przyjąć, że tak jak stronom, obrońcom i pełnomocnikom przysługuje prawo do udziału w posiedzeniu sądu odwoławczego rozpoznającego zażalenie na postanowienie kończące postępowanie, tak również w wypadku wydania postanowienia o odmowie jego wszczęcia takie prawo przysługuje skarżącemu i prokuratorowi. Nie można bowiem zaakceptować sytuacji, w której podmiot wnoszący zażalenie byłby pozbawiony możliwości jego popierania przed sądem odwoławczym” (por. Dariusz Świecki, Komentarz aktualizowany do art.464 Kodeksu postępowania karnego, Stan prawny 2019.03.31). Przy czym jeżeli sąd podejmie taką decyzję (bo udział pokrzywdzonego nie jest obligatoryjny), powinien zawiadomić pokrzywdzonego o terminie posiedzenia, na którym sąd da mu możliwość zaprezentowania swojego stanowiska. O dopuszczenie do udziału w posiedzeniu należy się jednak zwrócić do sądu i można to uczynić już w zażaleniu.

Z protokołu posiedzenia Sądu Okręgowego w (...) w sprawie o sygn. akt: V Kp 430/15 wynika, że w dniu 14 września 2015 r. na posiedzeniu nie stawił się nikt, bo nikogo nie zawiadamiano, gdyż nie było to obligatoryjne w świetle przepisów postępowania karnego. Sąd wydał w tym dniu postanowienie stwierdzające swą niewłaściwość rzeczową oraz prawidłowo zarządził doręczenie odpisu postanowienia pokrzywdzonemu M. S. z pouczeniem o prawie, sposobie i terminie wniesienia zażalenia. Odpis postanowienia odebrał osobiście M. S., więc miał realną możliwość wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie do Sądu Apelacyjnego w ciągu 7 dni, niemniej jednak tego nie uczynił. Tym samym twierdzenia powoda, że pozbawiono go możliwości zaskarżenia powyższego postanowienia pozostają gołosłowne. Powód nie wykazał, wbrew art. 6 k.c., że przedmiotowe postanowienie otrzymał bez pouczenia.

Kolejno, dnia 18 grudnia 2015 r. Sąd Rejonowy (...)

w K. wydał zarządzenie którym wyznaczył termin posiedzenia w przedmiocie rozpoznania zażalenia na postanowienie o odmowie wszczęcia śledztwa w sprawie 1 Ds. 23/15 na dzień 8 lutego 2016 r. o czym zawiadomiono m.in. M. S.. Jednocześnie, zgodnie z zarządzeniem Sąd ustanowił skarżącemu pełnomocnika z urzędu w osobie adwokata. Nie sposób uznać, że M. S. został pozbawiony przez okres 5 miesięcy, jak wskazywał, profesjonalnej pomocy prawnej, gdyż zdaniem Sądu I instancji, rozpoznanie jego wniosku o wyznaczenie mu pełnomocnika z urzędu nastąpiło w



terminie odpowiednim, biorąc pod uwagę że zostały uprzednio wydane jedynie postanowienia o charakterze nie merytorycznym, bo dotyczącym właściwości rzeczowej.

Ostatecznie przyjął Sąd Okręgowy, że powód nie sprostował obowiązkowi wykazania, że w toku postępowania karnego, doszło do rażącego naruszenia procedury karnej, w związku z czym nie wykazał przesłanki bezprawności w świetle art. 417 k.c., a w sytuacji gdy przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej muszą zostać spełnione kumulatywnie, niewypełnienie przesłanki bezprawności działania pozwanego Skarbu Państwa sprawia, że roszczenie strony powodowej o zapłatę odszkodowania zostało oddalone.

Jako podstawę przyznania pełnomocnikowi z urzędu radcy wynagrodzenia za reprezentowanie powoda powołał Sąd Okręgowy § 2 pkt 7 w zw. z § 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, a na podstawie art. 102 kpc odstąpił od obciążania powoda obowiązkiem zwrotu pozwanym kosztów. W ocenie Sądu I instancji z uwagi na subiektywne względy powoda jakie zadecydowały o wytoczeniu przez powoda powództwa, przy orzeczeniu o kosztach istniały przesłanki ku zastosowaniu regulacji z art. 102 k.p.c.

Wymieniony wyrok „w zakresie w jakim Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił żądanie pozwu (pkt. 1 wyroku)” zaskarżył powód zarzucając:

1) mający wpływ na treść rozstrzygnięcia błąd w ustaleniach faktycznych, który skutkowałam naruszeniem prawa procesowego, a mianowicie art. 233 § 1 k.p.c., poprzez przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów, polegających na błędnym uznaniu przez Sąd I instancji, że powód nie wykazał, że w toku postępowania karnego, doszło do rażącego naruszenia procedury karnej, a w konsekwencji nie wykazał przesłanki bezprawności w świetle art. 417 k.c., w sytuacji gdy błędna ocena kwalifikacji prawnej dokonana przez Prokuraturę Rejonową (...) w K., w sprawie o sygn. 1 Ds. 23/15, powielona następnie przez Sąd Rejonowy (...) w (...) Wydział III Karny, i Sąd Okręgowy w (...) V Wydział Karny, a mianowicie prowadzenie postępowania przygotowawczego co do czynu z art. 296 § 1 i 4 k.k., pomimo tego, że postępowanie, z uwagi na treść zawiadomienia i wniosku powoda (skarżącego) dotyczyły podejrzenia popełnienia przestępstwa z art. 296 § 1 i 3 k.k., doprowadziło do uniemożliwienia powodowi (skarżącemu) dochodzenia swoich praw, w tym uniemożliwiono mu dochodzenia naprawienia szkody od osób odpowiedzialnych za jej powstanie w wyniku popełnionego czynu zabronionego w ramach postępowania karnego,

2) naruszenie przepisów postępowania a to art. 233. 232, 217 kpc poprzez przyjęcie, że powód nie wykazał, że w toku postępowania karnego, doszło do rażącego naruszenia procedury karnej, a w konsekwencji nie wykazał przesłanki bezprawności w świetle art. 417 k.c., w sytuacji gdy z okoliczności sprawy i materiału dowodowego wynika rażąca bezprawność o której mowa w w/w przepisie, polegająca w szczególności na tym, że:

- Sąd Rejonowy (...) w (...) Wydział III Karny wydał w dniu 3 listopada 2016 roku, w sprawie o sygn. III Kp. 814/15, postanowienie o zmianie postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania, pomimo, iż powód (skarżący) wnioskował wyłącznie o jego uchylenie, z uwagi na brak podstaw dla odmowy wszczęcia postępowania na podstawie art.17 § 1 pkt 6 oraz 7 k.p.k., - Sąd Rejonowy (...) w (...), wyszedł poza zakres zaskarżenia zmieniając wydane postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania, poprzez zmianę przesłanki stanowiącej podstawę umorzenia - wskazując, iż odmowa zasadna jest na podstawie art.17 § 1 pkt 2 k.p.k., przez co uniemożliwił powodowi (skarżącemu) kontrolę instancyjną prawidłowości uznania zasadności odmowy wszczęcia postępowania, z uwagi na brak znamion przestępstwa, - Sąd Rejonowy (...) w (...), wydał zarządzenie w sprawie o sygn. akt III Kp 814/15 z dnia 18 grudnia 2015 roku pkt. 3 po okresie 5-ciu miesięcy, od daty przesłania przez Prokuraturę Rejonową (...) w K., wniosku pokrzywdzonego, o wyznaczenie pełnomocnika z urzędu do sprawy 1 Ds. 23/15, przez Sąd Rejonowy (...) w (...) III Wydział Karny, co w konsekwencji spowodowało, że do czasu wyznaczenia pełnomocnika z urzędu, jako pokrzywdzony w sprawie o sygn. 1 Ds. 23/15, powód był pozbawiony profesjonalnej pomocy prawnej, w prowadzonych sprawach pod sygn. akt III Kp. 602/15 i V Kp 430/15 do sprawy 1 Ds. 23/15.

- Sąd Rejonowy (...) w (...), bez przeprowadzenia jakichkolwiek czynności sprawdzających, lub innych zawnioskowanych przez pokrzywdzonego czynności procesowych, wydał powtórnie w tej samej sprawie

postanowienie (sygn. III Kp 814/15), lecz już o odmiennej treści, tj. nie dopatrył się wyczerpania znamion treści art. 296 § 1 i 3 k.k., tak jak w wydanym postanowieniu, z dnia 13 sierpnia 2015 roku w sprawie o sygn. akt III Kp 602/15, ani też art. 296 § 1 i 4 k.k., jak to było w treści wydanego przez prokuratora Jarosława Wilczyńskiego, postanowienia z dnia 22 czerwca 2015 roku, o odmowie wszczęcia śledztwa w sprawie 1 Ds. 23/15, lecz nie odnosząc się obiektywnie do treści zawartej w zawiadomieniu o popełnionym przestępstwie z art. 296 § 1 i 3 k.k. oraz treści zawartej w zażaleniu na postanowienie o odmowie wszczęcia śledztwa przez Prokuratora Prokuratury Rejonowej (...) w K., z dnia 22.06.2015 roku w sprawie 1 Ds. 23/15, w tym dopuszczenie się poświadczenia nieprawdy, poprzez przypisanie pokrzywdzonemu złożenie zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa z art. 296 § 4 k.k., bez przeprowadzenia jakichkolwiek czynności sprawdzających, lub innych zawnioskowanych przez pokrzywdzonego czynności procesowych, zmienił podstawy prawne odmowy przez Prokuraturę Rejonową (...) w K. wszczęcia śledztwa z dnia 22 czerwca 2015 roku o sygn. 1 Ds. 23/15, i wskazał przesłankę z art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k.,

- Sąd Okręgowy w (...) Wydz. V Karny, poprzez wydanie z naruszeniem treści art.25 § 1 pkt 2 k.p.k, w dniu 14 września 2015 roku postanowienia w sprawie V Kp 430/15, stwierdzające swą niewłaściwość rzeczową i sprawę przekazując Sądowi Rejonowemu (...) w (...) III Wydział Karny, jako rzeczowo i miejscowo właściwemu do jej rozpoznania, wiedząc, że szkoda jaka została wyrządzona przez osoby wymienione w treści zawiadomienia z dnia 28 grudnia 2014 roku, i w treści wydanego postanowienia Sądu Rejonowego (...) w (...) w sprawie III Kp 602/15 jest szkodą o wielkich rozmiarach,
- Sąd Okręgowy Wydział V Karny w K., wydając pisemne postanowienie w dnia 14 września 2015 roku w sprawie V Kp 430/15, do sprawy 1 Ds. 23/15, nie pouczając pokrzywdzonego a w sprawie II C 772/17 powoda , że powyższe wydane orzeczenie jest zaskarżalne do Sądu Apelacyjnego w (...).

3) naruszenie przepisów postępowania ( błąd w ustaleniach faktycznych) a to art. 233 kpc poprzez błędne przyjęcie przez Sąd, że czas trwania postępowania w przedmiocie złożonego zażalenia na postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego, jego przewlekłość, w sytuacji gdy zbliżał się termin przedawnienia karalności czynów objętych zawiadomieniem złożonym przez powoda (skarżącego) nie stanowi przesłanki bezprawności uzasadniającej odpowiedzialność odszkodowawczą na zasadzie art. 417 k.c.

4) naruszenie przepisów postępowania a to art. 233 kpc ( w związku z art. 424 ( 1) i następane) w związku poprzez błąd w ustaleniach faktycznych który w konsekwencji doprowadził do naruszenia prawa materialnego a to art. 417 kc oraz 417 (1) kc poprzez uznanie przez Sąd I instancji, że w celu ustalenia odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa konieczne jest uprzednie stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia Sądu, w sytuacji gdy wymóg ten nie ma zastosowania a ponadto z treści pozwu i żądań powoda wynika, że podstawą żądania odszkodowania poza niezgodnymi z prawem orzeczeniami było również szeroko rozumiane bezprawne, zarówno działania jak i zaniechania przy wykonywaniu władzy publicznej (przesłana z art. 417 § 1 k.c.), a tj.:

- przez Prokuratora Prokuratury Rejonowej (...) w K. J. W. (3), który poprzez zaniechanie tj. niepodjęcie czynności na skutek złożonego zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa w celu zweryfikowania czy doszło do popełnienia czynu z art. 296 § 1 i 3 k.k. (błędne ustalenia okoliczności popełnienia czynu z art. 296 § 1 i 4 k.k. - wbrew złożonemu zawiadomieniu), doprowadził do zamknięcia możliwości dochodzenia naprawienia szkody przez powoda skarżącego (na skutek zaistnienia przedawnienia karalności czynu w wyniku czasu jaki organ prowadzący postępowanie poświęcił na postępowanie niezgodne z treścią zawiadomienia skarżącego),
- przez Sędziego Sądu Rejonowego (...) w (...) Ł. R. który poprzez działanie tj. wydanie postanowienia w dniu 3 listopada 2016 r. o zmianie postanowienia o odmowie wszczęcia śledztwa, w sytuacji gdy skarżący wnosząc zażalenie takowego wniosku nie sformułował (wnosząc o uchylenie postanowienia), w konsekwencji doprowadzając do sytuacji, w której powodowi (skarżącemu) poprzez zmianę podstawy prawnej dla wydania

postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego odmówiono prawa kontroli instancyjnej tegoż rozstrzygnięcia (w zakresie uznania braku znamion przestępstwa dla czynu objętego zawiadomieniem) oraz zamknięto drogę do dochodzenia naprawienia szkody w postępowaniu karnym, w sytuacji, w której Sąd winien wydać postanowienie o uchyleniu postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania z uwagi na zastosowanie przez organ ściągnięcia złej podstawy odmowy przeprowadzenia postępowania.

- nie zaś wyłączenie orzeczenie o odmowie wszczęcia śledztwa, co do którego nie mogła zostać złożona skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem albowiem jako orzeczenie nie będące „orzeczeniem kończącym postępowanie w sprawie” a ponadto jako postanowienie wydane na podstawie przepisów postępowania karnego i nie jest postanowieniem o którym mowa w art. 552 kpk w ogóle nie podlegało takiej skardze, a ponadto pominięcie przez Sąd, że podstawą roszczenia odszkodowawczego była szeroko pojęta bezprawność organów władzy publicznej nie zaś jedynie postanowienie które kończyło postępowanie w fazie in rem.

5) naruszenie art. 233 kpc w związku z art. 6 kc poprzez błąd w ustaleniach faktycznych poprzez przyjęcie, że powód nie wykazał bezprawności działania organów w co w konsekwencji doprowadziło do naruszenia art. 417 kc, w sytuacji gdy z pisma Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 27.11.2017 r. wprost wynika, że postępowania karne prowadzone było w sposób wadliwy a „Prokuratura Rejonowa (...) istotnie w sposób wadliwy powołała się na kwalifikację prawną czynu z art. 296 § 1 i 4 k.k., a w konsekwencji odmówiła wszczęcia postępowania ze względu na przedawnienie.”

6) naruszenie przepisów postępowania a to art. 233 i 232 kpc poprzez błąd w ustaleniach faktycznych oraz nierozpoznanie istoty sprawy i przyjęcie przez Sąd, że nie ma podstaw do zasądzenia na rzecz powoda zadośćuczynienia, bezpodstawne pominięcie w wyroku tej kwestii przez Sąd I Instancji, w sytuacji gdy za przyznaniem powodowi takowego zadośćuczynienia przemawia sposób działania organów, beczynność i ignorowanie powoda, nieprzeprowadzenie zakresu czynności jakie organy winny były dokonać w ramach prowadzonych postępowań, w szczególności wadliwe rozstrzygnięcie w przedmiocie zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa (pominięcie podejrzenia co do popełnienia czynu z art. 296 § 1 i 3 k.k., a rozstrzygnięcie o ewentualnym zaistnieniu czynu z art. 296 § 1 i 4 k.k.), a tym samym powodujące szkodę na osobie powoda, powodując stres i krzywdę wynikającą z poczucia bezsilności i braku poczucia bezpieczeństwa co do legalności i rzetelności działań organów władzy publicznej, co w konsekwencji doprowadziło do naruszenia przepisów prawa materialnego poprzez niezastosowanie art. 417<sup>2</sup> k.c.

7) naruszenie przepisów postępowania a to art. 421 (1) kpc poprzez jego zastosowanie i błędne przyjęcie, że w niniejszej sprawie przepis ten ma zastosowanie i konieczne jest uzyskanie prejudykatu w sytuacji gdy w sprawach karnych, innych niż przewidziane w art. 552 k.p.k.. do odpowiedzialności Skarbu Państwa ma zastosowanie wyłącznie art. 417 k.c. (tak SN w wyroku z dnia 13 czerwca 2013, V CSK 348/12, www.sn.plj.

8) naruszenie art. 232 kpc poprzez nierozpoznanie istoty sprawy w zakresie w jakim Sąd nie zbadał i nie ustalił w sprawie odszkodowawczej czy wydane w sprawie karnej orzeczenie, wskazane przez powoda jako przyczyna szkody, były zgodne z prawem czy bezprawne (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2011r. IV CSK 290/10 i z dnia 5 października 2012 r. IV CSK 165/12, niepubl.) powołując się na przesłankę procesową jaką było brak możliwości badania tej sprawy z uwagi na nieuzyskanie orzeczenia prejudycjalnego zgodnie z art. 417(1) kc

9) naruszenie art. 417 kc poprzez jego niezastosowanie i nie zasądzenie na rzecz powoda odszkodowania w sytuacji gdy spełnione zostały wszystkie przesłanki bezprawności wynikające z tego przepisu i warunkujące odpowiedzialność Skarbu Państwa, a z ostrożności w przypadku przyjęcia, przez Sąd, że w rzeczywistości źródłem szkody i bezprawności jest prawomocne postanowienie z dnia 22 czerwca 2015 r. o odmowie wszczęcia śledztwa i utrzymujące je w mocy postanowienie Sądu Rejonowego (...) z dnia 3 listopada 2016 roku podniósł skarżący zarzut naruszenia art. 424 (2b) kpc poprzez jego niezastosowanie a który stanowi, że wypadku pozostałych prawomocnych orzeczeń skarga o stwierdzenie ich niezgodności z prawem jest niedopuszczalna, a poszkodowany może - po myśli art. 424<sup>lb</sup> KPC - dochodzić bezpośrednio odszkodowania od Skarbu Państwa (post. SN z 25.1.2012 r., V CNP 42/11.1.

W oparciu o tak sformułowane zarzuty powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części, „i orzeczenie przez Sąd II instancji co do istoty sprawy, poprzez uznanie powództwa za zasadne i zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda zgodnie z zgłoszonym żądaniem pozwu” oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa pełnomocnika profesjonalnego ustanowionego z urzędu za obie instancje, oświadczając jednocześnie, że nie zostały one pokryte zarówno w części ani w całości,

***Ewentualnie powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku I instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd Okręgowy w Katowicach „w szczególności na podniesiony zarzut nierozpoznania istoty sprawy***

zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania według norm prawem przepisanych, w tym kosztów zastępstwa pełnomocnika profesjonalnego ustanowionego z urzędu za obie instancje, niepokrytych w części ani w całości”.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje.

W pierwszej kolejności rozważenia wymagają zarzuty naruszenia przepisów postępowania, których prawidłowe zastosowanie ma wpływ na prawidłowość ustalenia podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, która z kolei warunkuje należyte stosowanie prawa materialnego. Spośród zarzutów naruszenia przepisów postępowania najdalej idący jest zarzut nierozpoznania istoty sprawy, którego skarżący upatruje w tym, że Sąd I instancji naruszył art. 233 i 232 kpc poprzez błąd w ustaleniach faktycznych oraz nierozpoznanie istoty sprawy i „przyjęcie przez Sąd, że nie ma podstaw do zasądzenia na rzecz powoda zadośćuczynienia, bezpodstawne pominięcie w wyroku tej kwestii przez Sąd I Instancji [...]”.

Zarzut nierozpoznania istoty sprawy, według autorki apelacji ma uzasadniać także naruszenie przez Sąd Okręgowy art. 232 kpc „poprzez nierozpoznanie istoty sprawy w zakresie w jakim Sąd nie zbadał i nie ustalił w sprawie odszkodowawczej czy wydane w sprawie karnej orzeczenia, wskazane przez powoda jako przyczyna szkody, były zgodne z prawem czy bezprawne [...]”.

Przystępując do rozważenia zasadności zarzutu nierozpoznania istoty sprawy podkreślenia wymaga, że zarzut ten – jak się powszechnie przyjmuje – jest uzasadniony w wypadku gdy Sąd I instancji nie zbadał materialnej podstawy żądania czy też merytorycznych zarzutów stron wskutek czego (wadliwie) przyjmując, że istnieje przesłanka unicestwiająca roszczenie jak np. zarzut przedawnienia czy brak legitymacji procesowej – nie odniósł się do tego co było przedmiotem sprawy nie badając jej merytorycznie.

Taka sytuacja nie występuje w niniejszej sprawie bowiem Sąd Okręgowy, w oparciu o zaferowane dowody, niewątpliwie zbadał sprawę merytorycznie i wskazał z jakich przyczyn, w jego ocenie, powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie, przy czym dokonując tej oceny zbadał też „czy wydane w sprawie karnej orzeczenia wskazane przez powoda jako przyczyna szkody były zgodne z prawem czy bezprawne” wskazując wprost, że wymienionym orzeczeniom nie można przypisać bezprawności czy też rażącej bezprawności. Zarzut nierozpoznania istoty sprawy jest więc bezzasadny.

Na podobną ocenę zasługuje zawarty w apelacji i podnoszony w różnych aspektach i punktach apelacji zarzut naruszenia art. 233 (233§1) kpc wiązany przez autorkę apelacji z art. 232 kpc, 217 kpc jak też z art. 6 kc oraz art. 424<sup>1</sup> i n. kpc.

Przystępując do oceny zasadności zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. (formułowanego przez powoda w różnych, wyżej wymienionych aspektach) podkreślenia wymaga, że dla skuteczności zarzutu naruszenia art. 233 § 1 kpc konieczne jest wskazanie przyczyn dyskwalifikujących postępowanie sądu, określenie, jakie kryteria oceny naruszył sąd przy ocenie konkretnych dowodów, uznając brak ich wiarygodności i mocy dowodowej lub niesłusznie im je przyznając, względnie stwierdzenie, iż sąd pierwszej instancji rażąco naruszył zasady logicznego rozumowania oraz doświadczenia życiowego i że uchybienie to mogło mieć wpływ na wynik sprawy. Tylko ocena rażąco błędna lub

oczywiście sprzeczna z treścią materiału dowodowego, nieodpowiadająca zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego, może czynić usprawiedliwionym zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c.

Tymczasem analiza apelacji powoda prowadzi do wniosku, że skarżący nie sprostął tym wymogom, w szczególności nie wskazał jakie kryteria oceny naruszył Sąd I instancji przy ocenie konkretnych dowodów ani też nie wskazał czy i jakie zasady logicznego rozumowania względnie doświadczenia życiowego naruszył Sąd Okręgowy. Zauważyć przy tym należy, że wszystkich ustaleń faktycznych dokonał Sąd Okręgowy na podstawie dowodu z dokumentów, których prawdziwości strony nie kwestionowały.

Z powyższych względów wszelkie wywody apelacji, które miałyby uzasadniać zarzuty naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. a także 232 k.p.c. i 217 k.p.c. należało uznać za bezzasadne bowiem w istocie stanowią one swoistą polemikę z prawidłowymi ustaleniami Sądu I instancji. Dodatkowo wskazać należy, że powód w istocie nie wskazuje w apelacji z jakich to przyczyn i w jaki sposób Sąd I instancji naruszył art. 232 kpc oraz 217 kpc.

W konsekwencji zarzuty naruszenia przepisów postępowania należało uznać za bezzasadne. Bezzasadne są również zarzuty naruszenia prawa materialnego, a to art. 417 k.c. czy też art.417<sup>1</sup> k.c. jak i art. 417<sup>2</sup> k.c.

Sąd Apelacyjny w pełni podziela i przyjmuje za własne ustalenia Sądu Okręgowego jak również argumentację co do przyczyn uznania powództwa za bezzasadne w związku z czym nie zachodzi potrzeba powielania tej szczegółowej i opartej na prawidłowej wykładni obowiązujących przepisów, argumentacji.

Odnosnie sformułowanych w apelacji zarzutów rażącego naruszenia przepisów procedury karnej, którego to naruszenia skarżący upatruje przede wszystkim w wadliwym (w jego ocenie) prowadzeniu postępowania przygotowawczego co do czynu z art. 296§4 kk, podczas gdy zawiadomienie i wnioski powoda dotyczyły podejrzenia popełnienia przestępstwa z art. 296§1 i 3 kk podkreślenia wymaga, że zgodnie z wyrażonymi w art. 7 i art.8 §1 Kodeksu postępowania karnego zasadami, organy procesowe jak i sąd karny mają pełną swobodę oceny okoliczności faktycznych i prawnych, co sprawia, że nie są związane treścią zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa w związku z czym dysponują też pełną swobodą oceny czy istotnie zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa jest uzasadnione oraz czy a nadto znamiona którego czynu karalnego wypełnia zarzucany czyn.

Dlatego też Prokurator był uprawniony do odmiennej od wskazywanej przez powoda oceny czynu karalnego, którego popełnienie zgłosił powód. Taka decyzja, podobnie jak postanowienie Sądu Rejonowego (...) w (...) odmawiające wszczęcia postępowania karnego – wbrew odmiennym wywodom skarżącego – nie mogą być uznane za bezprawne, a tym bardziej za rażąco bezprawne, a w konsekwencji nie stanowią podstawy do przyjęcia odpowiedzialności Skarbu Państwa.

Należy też w pełni aprobować stanowisko Sądu I instancji, że czynności (działania) Sądu Okręgowego w postępowaniu karnym pozostawały w granicach porządku prawnego w związku z czym nie można ich uznać za bezprawne, a tym bardziej rażąco bezprawne.

Wszelkie, zawarte w apelacji wywody, w których prezentowane jest odmienne stanowisko, zmierzające do wykazania przesłanek odpowiedzialności Skarbu Państwa należy uznać za nieskuteczną bo pozbawioną podstaw faktycznych i prawnych polemikę skarżącego z prawidłowymi ustaleniami i trafnym rozstrzygnięciem Sądu I instancji.

W nawiązaniu do zawartego w apelacji argumentu, że w ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich działania Prokuratury Rejonowej (...) były wadliwe, zauważyć należy, że taka ocena Rzecznika nie wiąże sądu, a przede wszystkim nawet gdyby uznać, że działania Prokuratora były wadliwe, to nie można przypisać im cechy rażącej wadliwości (bezpprawności)..

Prawidłowa ocena zebranego w sprawie materiału, w tym działań Prokuratora Prokuratury Rejonowej(...) oraz Sadu Rejonowego (...)jak i Sądu Okręgowego w (...) nie stwarzają podstaw do przyjęcia, że zachodziły przesłanki do zasądzenia na rzecz powoda zadośćuczynienia, o którym mowa w art. 417<sup>(2)</sup> kc, a to z tej przyczyny, że powód nie

wykazał (art. 6 kc), że została wyrządzona szkoda na jego osobie oraz, że zachodzą pozostałe okoliczności, o których mowa w wymienionym przepisie.

W sytuacji gdy w sprawie nie wykazano przesłanek odpowiedzialności Skarbu Państwa przewidzianych w art. 417 kc czy też art. 417<sup>1</sup> kc oczywiście nieuzasadniony jest również zarzut naruszenia art. 424<sup>1</sup> i 424<sup>1b</sup> k.p.c. bowiem wymienione przepisy nie miały zastosowania w niniejszej sprawie, podobnie jak wymieniony w apelacji art. 424<sup>2</sup> kpc, który wymienia inne (poza stronami) podmioty uprawnione do wniesienia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia.

Z powołanych przyczyn apelacja powoda jako nieuzasadniona ulegała oddaleniu (art. 385 k.p.c.) a powód, jako przegrywający sprawę w postępowaniu apelacyjnym obowiązany jest zwrócić Prokuratorii Rzeczypospolitej Polskiej koszty postępowania apelacyjnego (art. 98§1 kpc w zw. z art. 99 kpc oraz § 2 pkt 7 i §10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (j.t. Dz.U.2018 poz. 265).

O kosztach pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym orzeczono na podstawie art. 22<sup>3</sup> ust. 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 2115 i 2193) oraz §8 pkt 7 w zw. z §16 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz. U. 2019 poz. 68).

SSO del. Barbara Konińska SSA Mieczysław Brzdąk SSA Anna Bohdziewicz